

dr hab. Maciej Gitling
prof. nadzwyczajny
Uniwersytet Rzeszowski
Instytut Socjologii

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Moniki Puchalskiej
nt.

MIGRACJE MIESZKAŃCÓW PODKARPACIA DO NIEMIEC.
ŹRÓDŁA, PRZEBIEG I SKUTKI.

Napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Mariana Malikowskiego
Wydział Socjologiczno-Historyczny, Instytut Socjologii
Uniwersytetu Rzeszowskiego - 2015 r.

postawa: Uchwała Rady Wydziału Socjologiczno-Historycznego Uniwersytetu
Rzeszowskiego z dnia 16.12.2015 r.

1. Uwagi wstępne

Przedłożona do recenzji przez mgr Monikę Puchalską rozprawa doktorska, dzięki swej problematyce jest próbą włączenia się autorki w nurt szerokich interdyscyplinarnych badań procesów migracyjnych w Polsce i w Europie. Warto więc podkreślić znaczenie i doniosłość tematu podejmowanego przez Doktorantkę, który uznać należy za ważny i aktualny z teoretycznego i praktycznego punktu widzenia.

Procesy migracji międzynarodowej są nieodłącznym elementem świata, w którym żyjemy. Ludzie od zarania dziejów wędrują, poszukują miejsca gdzie mogą dążyć do zaspokojenia swoich potrzeb życiowych. Problematyka migracji i emigracji jest obecna w polskim dyskursie politycznym, publicystycznym i naukowym od blisko stu lat. Głównymi

przesłankami były kwestie związane z emigracją polityczną i ekonomiczną ludności polski do krajów wysokorozwiniętych m.in. Europy Zachodniej i Ameryki.

Nowy wymiar zjawiska migracji możemy śledzić w Polsce zwłaszcza po akcesji Polski do Unii Europejskiej. Polacy podejmują ryzyko migracji głównie ze względów ekonomicznych (zarobkowych), społecznych i rodzinnych, dążą do znalezienia lepszych warunków do życia w innych krajach niż kraj pochodzenia. Migracje to przemieszczenie się ludności mające na celu zmianę miejsca pobytu na inne tymczasowo lub na stałe. Niezależnie od swej formy migracje były i są doniosłym czynnikiem wpływającym na dzieje państw, społeczności lokalnych czy rodzin.

Polska jest krajem z przewagą emigracji nad migracją. Ponadto jest państwem, który wykazuje ujemne saldo migracyjne. Badania wskazują, że Polska jest jednym z ważniejszych krajów na migracyjnej mapie Europy. Polacy od dziesięcioleci masowo uczestniczą w migracjach zarobkowych, jest to istotny problem społeczny, gdyż emigracja dotyczy głównie młodych, wykształconych Polaków¹. Współcześnie emigracje i uchodźstwo uważa się za zjawiska powszechne, doświadczać tego możemy szczególnie od kilku miesięcy na przykładzie ponad milionowej fali emigrantów o podłożu politycznym, religijnym czy ekonomicznym z krajów Afryki i Bliskiego Wschodu do Europy Zachodniej.

Główne problemy metodologiczne występujące w badaniu zjawiska migracji wynikają z problemów definicyjnych. Istnieją definicje zjawiska i założenia kogo należy uznać za migranta. W różnych badaniach odmiennie interpretuje się zjawisko migracji. W wyniku tego, nie można jednoznacznie określić, czy migrantem jest osoba wyjeżdżająca za granicę na stałe, czy też osoba wyjeżdżająca na określony czas. Trudno także stwierdzić na podstawie statystyk, ilu Polaków i do jakich krajów emigruje, ponieważ wraz z otwarciem granic UE, umowy bilateralne oraz pozwolenia na pracę nie obowiązują. Sytuacja ta powoduje, że liczba Polaków przebywających za granicą jest trudna do oszacowania, jednym z czynników utrudniających badania migracji jest również sezonowość tego zjawiska.

2. Temat, konstrukcja pracy, podstawy teoretyczne

Sformułowanie tematu rozprawy nie budzi zastrzeżeń, jest on ujęty jasno, ogarnia i wyznacza bowiem pole i zakres podjętych badań w sposób interesujący. Choć można byłoby go **doprecyzować o informację**, że chodzi o migracje zarobkowe (ekonomiczne), sama

¹ Por. B. Skoczyńska-Prokopowicz, *Spoleczne skutki migracji zarobkowych. Na podstawie opinii mieszkańców Podkarpacia*. Wyd. UR. Rzeszów 2015, s.8

bowiem Autorka we Wprowadzeniu stwierdza „Bezpośrednim efektem wejścia Polski do Unii Europejskiej i pogarszającej się sytuacji na podkarpackim rynku pracy stał się exodus masowych migracji zarobkowych” (str.6) [...] „Rozpoczynając badania nad polskimi emigrantami zarobkowymi w Niemczech” (str.7) [...] „okres przebywania na emigracji i podejmowane strategie migracyjne pomogą w stworzeniu profilu migranta zarobkowego z Podkarpacia” (str.8). Natomiast w rozdziale I Autorka stwierdza „Międzynarodowa mobilność polskich obywateli została więc zdominowana przez migrację zarobkową” (str.30), w dalszej części rozdziału pierwszego Autorka stwierdza „z drugiej strony badania miały ukazać specyfikę kategorii społecznej podkarpackich migrantów zarobkowych” (str.50). Doktorantka przytacza moim zdaniem zupełnie niepotrzebnie we Wprowadzeniu, definicje emigracji zarobkowej autorstwa M. Stoczek.

Struktura recenzowanej rozprawy odpowiada klasycznej budowie dzieł o charakterze teoretyczno-empirycznym. Praca liczy ogółem 296 strony. Składa się z sześciu rozdziałów poprzedzonym Wprowadzeniem (5 stron) oraz Podsumowaniem (4 strony). Rozdział I został zatytułowany „Teoretyczna i metodologiczna koncepcja pracy” (60 stron), rozdział II nosi tytuł „Emigracja z Podkarpacia na tle sytuacji demograficznej, ekonomicznej i społecznej” (24 strony), rozdział III został zatytułowany „Sytuacja demograficzna, ekonomiczna i społeczna Niemiec w kontekście migracji” (19 stron), rozdział IV nosi tytuł „Niemcy krajem imigracji czy emigracji?” (24 stron), rozdział V Autorka zatytułowała „Konsekwencje migracji” (22 strony), Rozdział VI nosi nazwę „Wyniki badań empirycznych” - łącznie (100 stron). Dzieło zamyka Aneks, w którym zamieszczono zestawienie wykorzystanej literatury oraz źródeł internetowych (138 poz., w tym 23 poz. internetowych), wykaz skrótów, spis 49 tabel, spis 42 wykresów, spis 29 rycin, kwestionariusza ankiety.

Część teoretyczna pracy stanowi przegląd literatury przedmiotu, zarówno polskiej jak i niemieckojęzycznej, jej dobór i analiza dowodzi orientacji Autorki, co do prowadzonych nurtów i badań nad szeroko rozumianą migracją (emigracją) zarobkową w Polsce i Europie, oraz rozległości działań praktycznych, które wymagają wnikliwej eksploracji naukowej. Przedłożona do recenzji dysertacja jest przykładem tego właśnie nurtu poszukiwań.

Różnorodność źródeł wykorzystanych w części teoretycznej, jest potwierdzeniem nie tylko interdyscyplinarności, wieloaspektowej orientacji pracy, ale i jej szerokiej podbudowy teoretycznej.

Każda rozprawa doktorska podlega ocenie według ustawowo i zwyczajowo przyjętych kryteriów, z „obowiązku recenzenta” sformułowałem kilka uwag, które nie obniżają wartości rozprawy.

Wprowadzenie do rozprawy **nie zawiera przesłanek** jakimi się kierowała Autorka podejmując się tematu dysertacji, **brak** także krótkiej nawet informacji o przyjętej w rozprawie metodzie i wykorzystanych narzędziach badawczych. Czytelnik ma prawo oczekiwać, że nie tylko struktura pracy, ale także i użyta metoda będą awizowane na początku rozprawy.

Dalej Autorka stwierdza „Praca składa się z części opisowo-teoretycznej i metodologicznej” (str.8), pragnę zaznaczyć, że dysertacja podzielona została **nie na części tylko na sześć rozdziałów**. Chciałbym aby Doktorantka **wskazała**, które to są rozdziały „opisowe” a które „teoretyczne” i jaka jest między nimi różnica? Inną sprawą jest fakt, że w rozprawie **nie wydzielono „części” metodologicznej** o której wspomina Autorka, ani osobnego rozdziału metodologicznego, o czy wspomnę w późniejszej części recenzji.

Dziwi mnie zakończenie *Wprowadzenia*, w którym Autorka stwierdza „Pracę kończy podsumowanie, które zawiera konstalacje podsumowujące wyniki z przeprowadzonych badań” (str.10). A więc mamy **podsumowanie wynikające z „konstalacji podsumowujących”**, zdanie to jest niepoprawne zarówno pod względem gramatycznym jak i stylistycznym. Proszę aby Autorka przybliżyła termin odnoszący się do „konstalacji podsumowujących”, pragnę nadmienić iż funkcjonuje termin *konstelacja* z (łac. *constellation*) – grupa gwiazd zajmujących określony obszar sfery niebieskiej, ale chyba nie to Doktorantka miała na myśli. Proszę aby Autorka rozprawy ustosunkowała się do tej kwestii.

Rozdział I przedstawia teoretyczną i metodologiczną koncepcje pracy. Uważam, że dla lepszego zobrazowania struktury pracy, część metodologiczna powinna zostać wydzielona z rozdziału I, jako osobny rozdział.

Autorka stwierdza (str.30) w drugim akapicie „*Publikacje typu Migracje...*” kolejno wymienia nazwy publikacji, przy czym nie podaje kto był ich autorem i kiedy się ukazały. W dalszej kolejności Autorka stwierdza „*Nowym zagadnieniem poruszonym w ramach problematyki polskiej migracji do Niemiec jest kwestia tożsamości, a szczególnie pojęcie podwójnej tożsamości. Ten relatywnie nowy i jednocześnie kompleksowy temat znajduje odzwierciedlenie w literaturze przedmiotu w kwestii integracji i kontekście socjalnym*”(str.35). Moje pytanie brzmi, czy autorka poddała badaniom empirycznym kwestie podwójnej tożsamości? Albowiem w części empirycznej w podpunkcie 6.3.2 zatytułowanym

„Tożsamość Polaków w Niemczech” (str.192) nie odnajduję wątków badań odnoszących się do „podwójnej tożsamości”, natomiast w podrozdziale 6.3.3.4 (str.205) niosącym nazwę „Samoocena tożsamości narodowej” autorka opisuje wyniki badań odnoszących się do obywatelstwa i poczucia związku z ojczyzną, proszę aby Autorka rozprawy przybliżyła i omówiła to zagadnienie.

Przy omawianiu szacunkowej liczby obywateli Polski przebywających za granicą w latach 2004-2013 autorka przedstawiła dane statystyczne za pomocą tabeli 1 (str.37), moje pytanie brzmi, dlaczego nie uwzględniono w niej takich krajów jak: Dania, Szwajcaria, Islandia? które jak wiadomo cieszyły się dużą popularnością migracji zarobkowych Polaków, sama Autorka stwierdza „coraz większym zainteresowaniem wśród Polaków cieszy się szwajcarski oraz norweski rynek pracy” (str.38). Chciałbym zasygnalizować Doktorantce rozprawy, że w samej tylko Islandii mieszkało 11 003 Polaków (oficjalne dane za 2009 rok), czyli 3,45% ogółu ludności albo 45,13% wszystkich imigrantów.

Podpunkt 1.3.3 nosi nazwę „Rozmiar emigracji z Polski do Niemiec”, Autorka w trzecim akapicie stwierdza „W latach 1955-1959 na mocy porozumień pomiędzy Polską a Niemieckim Czerwonym Krzyżem wyjechało do RFN blisko 250 tys. osób w ramach łączenie rodzin, a do NRD około 40 tys.” (str.39), to prawda, ale tę informację należałoby uzupełnić, że w miejsce wyjeżdżających Niemców (autochtonów) przyjeżdżali Polacy z kresów. Jest pewne podobieństwo losów między wyjeżdżającymi z Górnego Śląska a Kresowiakami. Jedni i drudzy zostawiali swoje „małe ojczyzny”, gdzie często żyli od pokoleń. Zmuszeni byli pozostawić tam mieszkania, domy, ziemię, krajobraz, groby bliskich, ale też wielu krewnych i sąsiadów. Przybyli na ziemię im obce i cywilizacyjnie odmienne. Na nowych terenach starali się odbudować swoje społeczności. Kresowiaci m.in. na Górnym i Dolnym Śląsku, a wyjeżdżający Ślązacy w Niemczech. Zarówno dla jednych jak i drugich, były to wydarzenia traumatyczne.

Reasumując stwierdzam, iż rozdział ten stanowi cenny materiał zarówno jeżeli chodzi o ramy teoretyczne (socjologiczne i ekonomiczne), koncepcje na poziomie mikrospołecznym, jak również jeżeli chodzi o przedstawione dane statystyczne rozmiaru emigracji z Polski do Niemiec.

3. Metodologiczna koncepcja pracy

Koncepcja metodologiczna rozprawy została przedstawiona w rozdziale I dysertacji w punkcie 1.5 (str.46), wspomniałem wcześniej że moim zdaniem powinna ona być

wyodrębniona jako osobny rozdział. Podpunkt 1.5.2 nosi nazwę „Cel pracy” (str.48), moim zdaniem powinien nosić nazwę „Przedmiot i cel badań”, albowiem oprócz podstawowego celu badań, Autorka stwierdza w trzecim akapicie (str.49) „wymieniona wyżej problematyka stanowi główny przedmiot pracy”. Na tej samej stronie w drugim akapicie Autorka stwierdza „poruszone zostały nowe problemy badawcze i pytania...”, chciałbym nadmienić iż problemy i hipotezy badawcze zostały przedstawione w podpunkcie 1.5.5 (str.54). Wracając do celu badań, Autorka stwierdza „podstawowym celem pracy doktorskiej jest pogłębienie wiedzy na temat społeczno-ekonomicznych uwarunkowań i skutków migracji zarobkowych z Podkarpacia do Niemiec” (str.48), natomiast w innych częściach rozprawy stwierdza, że „Niniejsza praca doktorska ma na celu omówienie zjawiska migracji związanej ze swobodą przepływu pracowników z Polski do Niemiec” (str.19), natomiast we Wprowadzeniu Autorka stwierdza „Zamierzonym celem rozprawy doktorskiej jest również wskazanie zależności do tej pory niezmiernie rzadko analizowanych przez innych badaczy tego zagadnienia, w jaki sposób migracja wpływa na pojawienie się zachowań patologicznych” (str.8). Chciałbym aby Autorka rozprawy wyjaśniła czytelnikowi co było głównym celem dysertacji, i dlaczego w nazwie tego podpunktu nie został uwypuklony przedmiot badań?

W podpunkcie 1.5.3 noszącym nazwę „Zakres badań” Autorka stwierdza, że „do badania zostały wybrane obszary: terenów byłego województwa krośnieńskiego, tarnobrzeskiego oraz przemyskiego” (str. 51), wracając jeszcze raz do tematu pracy, czy nie należało by go zawęzić do powiatów : krośnieńskiego, tarnobrzeskiego i przemyskiego, a nie całego „Podkarpacia” jak sugeruje temat dysertacji? W podpunkcie tym Autorka oprócz zakresu badań ,wymienia przedmiot badań, stwierdzając „Przedmiotem moich badań byli uczestnicy ruchów migracyjnych z terenów byłego województwa: krośnieńskiego, przemyskiego, tarnobrzeskiego” (str.51). Doktorantka dwukrotnie, zupełnie niepotrzebnie na tej samej stronie sygnalizuje, jakie tereny (obszary) Podkarpacia będzie badać, ponadto po raz kolejny wplata wątek przedmiotu badań podobnie jak cel badań w różne fragmenty rozprawy. Proszę aby Autorka ustosunkowała się do powyższej kwestii.

W podpunkcie 1.5.5 nazwanym „Problemy i hipotezy badawcze”(str. 54), Autorka w tabeli (brak nazwy i numeracji tabeli) przedstawia problemy i hipotezy badawcze. Uważam, że część „hipotez” powinna zostać zmieniona na tezy, ponieważ Autorka nie badała poszczególnych kwestii dotyczących wskaźników ekonomiczno-rozwojowych Podkarpacia, a jedynie oparła się na istniejących raportach i analizach tego zjawiska, dotyczy to „hipotez” Autorki od 1 do 4. Formułując problem 5 Doktorantka nie wskazuje jaki okres bezrobocia poddała analizie? sformułowanie w „hipotezie” 5 (str. 55) „Sytuacja na rynku pracy

Podkarpacia jest co raz gorsza" (właściwy zapis powinien brzmieć „coraz”) jest bardzo lakoniczne, ponadto autorka w „hipotezie” stwierdza „*Na podstawie ogłoszeń o pracę z PUP w Rzeszowie...*”, chciałbym zapytać Autorkę rozprawy, dlaczego poddała analizie Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie, a nie Powiatowe Urzędy Pracy z Krosna, Tarnobrzegu czy Przemyśla? do których to powiatów zawężyła swoje badania empiryczne jeżeli chodzi o migracje ludności. W problemie badawczym nr 7 (str. 55) autorka pyta „*Jak wygląda zróżnicowanie powiatów pod względem salda migracji?*”, natomiast w „hipotezie” Doktorantka posługuje się terminologią odnoszącą się do „rejonów Podkarpacia”, „obszarów” czy „większych ośrodków miejskich”, kończy tę „hipotezę” zdaniem „*Obszary oddalone od tych obszarów cechuje ujemne saldo migracji*”. Nie wiem jakie „obszary oddalone od tych obszarów” Autorka miała na myśli? Proszę o ustosunkowanie się do tej problematyki, chciałbym także zaznaczyć iż „rejon”, „obszary” czy „większe ośrodki miejskie”, to nie to samo co powiaty, które Autorka wskazuje w problemie badawczym nr 7 (str.55).

Rozdział II rozprawy przedstawia emigracje z Podkarpacia na tle sytuacji demograficznej, ekonomicznej i społecznej (łącznie 24 strony). Autorka opisując bezrobotnych na rynku pracy, stwierdza „*Szacuje się, że w grudniu 2014 roku w województwie podkarpackim było zarejestrowanych 137 9232 osób*” (str. 85). Prawidłowa liczba osób powinna wynosić **137932** (zgodnie z tabelą nr 10 na str. 85), dalej Autorka pisze „*W porównaniu z poprzednim rokiem czyli 2013 zanotowano znaczący spadek o około 16 tys bezrobotnych*”, natomiast w hipotezie badawczej nr 5 (str. 55) wpisano „*Sytuacja na rynku pracy Podkarpacia jest coraz gorsza*”, proszę aby Doktorantka odniosła się do tej kwestii.

Rozdział III przedstawia sytuację demograficzną, ekonomiczną i społeczną Niemiec w kontekście migracji (łącznie 19 stron tekstu). Podpunkt 3.2.2 został zatytułowany „*Niemiecki rynek pracy i tzw. Fachkräftemangel*” (str. 10.), Rycina 13 (str. 105) przedstawia dziesięć zawodów z największymi problemami rekrutacyjnymi, chciałbym zapytać, dlaczego autorka rozprawy nie zadała sobie trudu aby je przetłumaczyć na język polski? (przecież nie wszyscy czytelnicy władają biegle językiem niemieckim). Ryc. 14 (str. 110) przedstawia „*Rozwój członkostwa w związkach zawodowych, partiach politycznych i klubach sportowych w latach 1991-2007*”. Pierwsze moje pytanie brzmi: dlaczego nie podano skali w jakiej przedstawiono liczby? zaś drugie pytanie odnosi się do analizowanego okresu: dlaczego Autorka analizuje tylko lata 1991 – 2007? proszę aby Autorka udzieliła odpowiedzi na powyższe pytania.

Rozdział IV zatytułowany został „Niemcy krajem imigracji czy emigracji?” (łącznie 24 strony tekstu), Autorka stwierdza w tekście „Po powstaniu RFN und NRD” (str. 114), (należałoby poprawnie napisać po powstaniu NRF i NRD), dalej Autorka stwierdza „*Do momentu upadku Muru Berlińskiego w 1961 roku...*” (str. 114), chciałbym zapytać Doktorantkę czy nie myli wydarzeń historycznych, albowiem upadek muru berlińskiego datujemy od listopada 1989 r. a zakończył się oficjalnie 3 października 1990 r. Wydarzenie to stało się symbolicznym aktem końca podziałów w Europie i zjednoczenia Niemiec. Natomiast w 1961 r. wybudowany został przez władze NRD Berliński mur - system umocnień i zapór o długości 45,1 km w celu zahamowania fali uciekinierów z kraju. Proszę aby Autorka omówiła powyższą kwestię. Rycina nr 16 (str. 119) jest mało czytelna, ponadto nie została przetłumaczona na język polski, to samo dotyczy dalszych rycin i tabel w tym rozdziale. Autorka bowiem zeskanowała dane statystyczne z różnych oficjalnych źródeł instytucji niemieckich, i nie zadała sobie trudu ich przetłumaczenia, proszę o ustosunkowanie się Doktorantki do tych kwestii.

Rozdział V pt. „Konsekwencje migracji” (łącznie 22 strony) przedstawia konsekwencje ekonomiczne, społeczne, demograficzne kraju przyjmującego – Niemiec, oraz bilans migracji kraju wysyłanego – Polski, Autorka opisuje także zjawisko występowania patologii w powiązaniu z emigracją.

Rozdział VI przedstawia analizę wyników badań empirycznych (łącznie 100 stron), Autorka opisuje badania ilościowe i jakościowe, oraz przedstawia je graficznie za pomocą tabel i wykresów. Przedstawiając tabele nr 23 (str. 177) czytelnik nie wie ilu wskazań odpowiedzi mogli dokonać respondenci, ponieważ Autorka tego nie wyjaśnia, ponadto w tabeli tej jak i w pozostałych, nie wpisano pytań - chciałbym zapytać dlaczego?

Podrozdział 6.2. nosi nazwę „Sytuacja emigrantów przed wyjazdem z kraju” (str.174), sama nazwa tego podrozdziału wskazuje na „sytuacje” emigrantów, ale nie wiadomo jaką? (zdrowotną, ekonomiczną, rodzinną?), natomiast na 1,5 strony tekstu Autorka przytacza wypowiedzi respondentów odnoszące się do **motywów** decyzji migracyjnych, przy czym nie omawia tego zagadnienia szerzej, proszę aby Autorka odniosła się do tej kwestii.

Podpunkt 6.3 nosi nazwę „Być Polakiem w Niemczech” (str.189), Autorka na 1,5 strony przytacza wyłącznie wypowiedzi respondentów, przy czym także w tym podpunkcie, uwidacznia się brak analizy materiału empirycznego, proszę aby Doktorantka ustosunkowała się do powyższej kwestii.

Rozprawę zakończono podsumowaniem (łącznie 4 strony), w którym zawarto zasadnicze wnioski z przeprowadzonych badań, brak jednak odniesień do hipotez badawczych, proszę aby Doktorantka ustosunkowała się do tej problematyki.

Literaturę Autorka włączyła do aneksu, brak w niej wyodrębnienia na pozycje zwarte i czasopisma, publikacje internetowe powinny zostać nazwane **netografia** i należałoby je wyodrębnić z bibliografii.

Wykaz skrótów (str. 275) moim zadaniem powinien być zamieszczony na początku rozprawy, a nie umieszczony w aneksie. Przy sporządzaniu spisu tabel, wykresów i rycin Autorka nie podaje numeracji stron, chciałbym zapytać dlaczego?

4. Ogólna ocena pracy

Reasumując merytoryczną ocenę dysertacji z pełnym przekonaniem stwierdzam, że mimo znacznej złożoności problemu badawczego, Doktorantka, w oparciu o dużą wiedzę w tym zakresie, zastosowanie właściwych metod badawczych, konsekwencję w postępowaniu badawczym, osiągnęła założone cele rozprawy. Recenzowana rozprawa doktorska posiada zarówno wysoką wartość teoretyczną, jak i praktyczną.

Przedłożona rozprawa posiada niewątpliwie liczne walory ważne dla rozprawy naukowej. Stwierdzenie to opieram na pozytywnej ocenie wszystkich ogniw przeprowadzonego przez Autorkę postępowania naukowego: studium literatury przedmiotu, procedur badań własnych oraz jej założeń metodologicznych, analizie oraz interpretacji materiału empirycznego.

Praca napisana jest jasnym klarownym językiem, bez zbędnej frazeologii, co zaliczyć należy do atutów rozprawy.

5. Wniosek końcowy

Mając na względzie uwagi sformułowane w recenzji, miło mi stwierdzić, że przedłożona do oceny dysertacja mgr Moniki Puchalskiej spełnia warunki ustalone w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym z dnia 14 marca 2003 roku, a także w Ustawie z dnia 27 lipca 2005 roku „Prawo o szkolnictwie wyższym”.

Opowiadam się za jej przyjęciem i proszę Radę Wydziału Socjologiczno-Historycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego o dopuszczenie doktorantki do dalszych etapów postępowania doktorskiego. Recenzowana praca mieści się w zakresie nauk społecznych, w dyscyplinie socjologia.

Rzeszów, dnia 15.02.2016 r.

Maciej Górkiewicz